

Normo'minova Shahnoza bozor qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti pedagogika yo'nalishi
1-kurs magistranti.

Abdugafurova Dinora G'ulom qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti pedagogika yo'nalishi
1-kurs magistranti

O'QUVCHILARNING KRITIK FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY METODLARDAN FOYDALANISH

Annotatsiya: Bu maqola orqali hozirgi zamonaviy metodlardan foydalangan holda bolalarning kritik fikrlarini rivojlantirish yoritilib berilgan. Kritik fikrlash bolaga nima beradi bolaning bilish jarayonlarining o'quvchilarning rivojlanishiga qay tarzda ta'sir qiladi? Shu kabi savollarga javob topishingiz mumkin.

Kalit so'zlar: O'quvchilar, zamonaviy metodlar, kritik fikrlash, zukkolik, uddaburonlik, aqliy tayyorgarlik, ruhan chiniqqanlik.

Annotation: Through this article, the development of critical thinking of children loaded with current modern methods was highlighted. How does the process of knowing what critical thinking gives a child affect the development of students? Answers to such questions can be found.

Key words: students, modern methods, critical thinking, intelligence, perseverance, mental preparation, mental fitness

Аннотация: Посредством данной статьи было освещено развитие критического мышления детей, загруженных современными методами. Как влияет процесс познания того, что дает ребенку критическое мышление, на развитие учащихся?

Ключевые слова: Студенты, современные методы, критическое мышление, интеллект, настойчивость, психологическая подготовка, умственная подготовленность.

Hozirgi tez suratlar bilan rivojlanayotgan O'zbekistonimizning har qaysi ta'lim sohasida tarbiyalanayotgan o'quvchilarning har tomonlama rivojlantirishda kritik fikrlashning o'zni beqiyosdir. Kritik fikrlash asosan yosh avlodning o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantiradi. Bolaning fikrlash doirasi keng bo'ladi bitta joyda qotib qolmasdan o'zini dunyoqarashini aniq bayon qiladi. Bugungi zamonaviy metodlardan foydalanib bolalarning kritik fikrlashini har tomonlama qulay shart sharoitlardan foydalanishni anglatadi.

Kritik fikrlash - bu mavjud faktlar, dalillar, kuzatishlar va dalillarni to'g'ri xulosalar yoki oqilona tanlov qilish uchun tahlil qilish jarayoni hisoblanadi. Kritik fikrlash asosiy taxminlarni qo'llab quvatlash, g'oyalar va harakatlar uchun asoslar berish, turli xil nuqtai nazarlar bilan taqqoslash orqali ushbu asoslarni baholash va ularning mantiqiyliги va mumkin bo'lgan oqibatlarini baholashni o'z ichiga oladi. Tanqidiy fikrlashning maqsadi doimiy, shubhali va xolis tahlil va baholashni qo'llash orqali mulohazani shakllantirishdan iborat. Hozirgi zamonda tanqidiy fikrlash iborasining qo'llanilishini Jon Dyui tomonidan kuzatish mumkin, u o'quvchining bilim darajasiga bog'liq bo'lgan qarama qarshi fikrlash iborasini ishlatgan eng buyuk olim hisoblanadi. Har bir ta'lim olayotgan o'quvchilar ishtirok eta oladigan tanqidiy

fikrlashning mukammalligi unga qarab o'zgaradi. Faylasuf Richard V. Polning fikricha, tanqidiy fikrlash va tahlil qilish o'rganish yoki o'rgatish mumkin bo'lgan ko'nikmalardir. Tanqidiy fikrlashni qo'llash o'z-o'zini idrok etish, o'z-o'zini tartibga solish, o'z-o'zini nazorat qilish va aqlning o'zini o'zi to'g'rilash odatlarini o'z ichiga oladigan jarayondir, chunki tanqidiy fikrlash tabiiy jarayon emas.

Muvaffaqiyatli so'roq va mulohaza yuritish uchun zamonaviy metodlardan foydalanib kritik fikrlashni rivojlantirish kerak va jarayonga egalik qilish zarur. Tanqidiy fikrlash egosentrizm va sotsotsentrizmni yengish uchun qat'iy majburiyatni o'z ichiga oladi, bu esa samarali muloqot va muammolarni hal qilishning ongli buyrug'iga olib keladigan keng qamrovli tushunchadir. Tanqidiy fikrlash barcha kasbiy sohalar va ilmiy fanlarning muhim elementidir. Ta'limda o'quvchilarning zamonaviy metodlardan foydalanib ularning tegishli ruxsat etilgan savollar to'plamiga, dalillar manbalariga, mezonlarga va boshqalarga murojaat qilish orqali bilim konikma va malakarni rivojlantirish zarur. Ilmiy ishlar doirasida tanqidiy fikrlash jarayoni ma'lumotlarni sinchkovlik bilan o'zlashtirish va sharhlashni va undan asosli xulosaga kelish uchun foydalanishni o'z ichiga oladi. Tanqidiy fikrlash tushunchalari va tamoyillari har qanday jarayon yoki vaziyatga nisbatan qo'llanilishi mumkin, lekin faqat ushbu fikrlashning mohiyatini aks ettirish orqali bu jarayonni amalga oshirish mumkin.

Demak, tanqidiy tafakkur antropologik tafakkur, psixologik tafakkur, falsafiy tafakkur kabi o'zaro bog'liq va bir-biriga o'xshash fikrlash usullari tizimini shakllantiradi. Tanqidiy fikrlash, axloqiy fikrlash, musiqiy tafakkur, rassomchilik, haykaltaroshlik, muhandislik, ishbilarmon kabi fikrlash va hokazo. Boshqacha aytganda, tanqidiy fikrlash tamoyillari har tomonlama o'quvchilarning fanlarga tatbiq etilishi aks ettiruvchi rivojlantirish jarayonini talab qiladi. Kritik fikrlashda psixologiya takliflari ham bor ular quydagilardan iboratdir. Bolalarning psixikasini rivojlantirishda tanqidiy fikrlash kabi kurslarni o'z ichiga olgan bo'lib, unda bir qator zamonaviy metodlardan foydalanadi. Turli xil treninglar o'tkaziladi va bularning barchasi bolalarning erkin fikrlashiga zamin yaratadi.

Har bir metodda tanqidiy fikrlash tushunchalari va asosiy tamoyillaridan foydalanishni moslashtiradi. Asosiy tushunchalar har doim mavjud, lekin ular har bir mavzuga oid savol javob tarkibiga kiritilgan. Barcha o'quvchilar o'zlarining fikrlashlari, bilimlarini o'zlari bayon qilishlari kerak. Yaxshi o'qituvchilar buni tan olishadi va shuning uchun ongni mavzu asosidagi asosiy tushunchalar va tamoyillarga egalik qilishga undaydigan savollar, turli xil mashg'ulotlar va tadbirlarga e'tibor berishadi. Tanqidiy fikrlashni tarixiy jihatdan qarasak tanqidiy fikrlashni o'rgatish faqat rasmiy va norasmiy mantiq kabi usullarda qo'llaniladi. Bu o'quvchilarga yaxshi fikrlash mantiqiy fikrlash bilan teng ekanligini ta'kidlaydi. Biroq, tanqidiy fikrlashning ikkinchi to'ldirishini o'qituvchilarni an'anaviy usullarni qadrlashga undaydi, shu bilan birga tanqidiy fikrlash bo'lish nimani anglatishini kengaytiradi.

Misol uchun Oynai jahon munozara forumlarida tanqidiy fikrlashni baholovchi tadqiqotchilar ko'pincha qo'shimcha tahlili deb ataladigan usuldan foydalanadilar, bunda onlayn nutq matni yoki yuzma-yuz nutqning tizimli ravishda turli xil bayonotlar uchun tasniflangan. Tanqidiy fikrlash masalan, namuna kritik fikrlashning ijobiy ko'rsatkichlari sifatida "noaniqliklar va ularni bartaraf etish uchun muhokama qiling" yoki "tashqi bilimlarni qabul qilish" degan metodlardan foydalanish mumkin. Aksincha, tanqidiy fikrlashning yomonligini aks ettiruvchi mashqlar "Dalil yoki taxminlarga sodiq qolish" yoki "Tashqi bilimlarni olib kirishga urinishlar" deb nomlanishi mumkin. Onlayn muloqotda va yuzma-yuz suhbatda ushbu metodlarning hajmini tanqidiy fikrlash sifati haqida xulosa chiqarish uchun solishtirish mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

1. Edward M. Glaser. *"Defining Critical Thinking". The International Center for the Assessment of Higher Order Thinking Critical Thinking Community. Retrieved 22 March 2017.*
2. Scriven, Michael; Paul, Richard (1987). "Critical Thinking as Defined by the National Council for Excellence in Critical Thinking". *www.criticalthinking.org*. The Foundation for Critical Thinking. Retrieved 21 January 2022.
3. T.B.Nazarov Tanqidiy-tahliliy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalarni tadqiq etish.
4. Normo'minova. Sh.B.Maktabgacha ta'limda bolalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning pedagogik asoslari maqola 2024-yil
5. Nieto, Ana M.; Saiz, Carlos (2010). "Critical Thinking: A Question of Aptitude and Attitude?". *Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines*. Philosophy Documentation Center.